

בתו של ארקדי זיצרמן,

שהתאבדותו הביאה

למרד, טוענת בראיון

ל"העולם הזה"

עם תום ימי האבל נפגש כתב העולם הזה עם אינה ומריה זיצרמן, בתו וגרושתו של ארקדי זיצרמן, העולה החדש מברית-המועצות שהתאבדותו הציתה את המרד הגדול של העולים במרכז-הקליטה. ארקדי התגרש מאשתו מריה עוד ב- ברית-המועצות. האשה והבת אינה עלו לישראל לפני כארבע שנים, שנתיים לפני אינה, בת ה-20, לומדת מוסיקה במידרשה על-שם רוברט בירושלים, ומריה, המתגוררת בנתניה, עובדת כלבורנטית.

סיפורה השבוע אינה:

מאז שאבא התאבד הפיצה עליו הסוכנות כל מיני שמועות שאני מוכרחה להכחיש אותן. כל אחד יודע שהן לא נכונות. אבא היה מהנדס לחיפוש נפט בבקו, העיר בברית-המועצות ממנה באנו. שם רדפו אותו בגלל שהוא היה מהנדס מצויין, והיו

מרים ואינה זיצרמן עם יוסף תקוע מסתורי הכרטיס ליוון

"אבא לא היה משוגע!"

זו היתה המכה האחרונה שקיבל אבא. הוא הבין שרוצים להפטר ממנו בארץ-ישראל עוד קודם, אבל עכשיו זה היה לו מוחשי, מול העיניים. עכשיו גם לא היה לו איפה לישון. אז הוא התאבד. אבל אבא לא התאבד. הסוכנות רצחה אותו. צריך לדאוג לכך שהסוכנות לא תמשיך לרצוח עולים אחרים. אבא ועולים אחרים סבלו את אותו יחס בברית-המועצות, אבל שם הם החזיקו מעמד והיו גיבורים כי היתה להם תיקווה: ארץ-ישראל. כשעושים להם את אותם דברים בארץ הם נשברים, כי בארץ אין להם כבר תיקווה. אבל גם אחרי שאבא מת לא נותנים לו מנוחה. אני לא חושבת שהמצפון מציק לאנשי הסוכנות, אין להם דבר כזה. אני חושבת שהם רוצים לנקות את עצמם בפני הציבור. הם המציאו כאילו אבא היה משוגע, חולה-רוח. זו שטות ממדרגה רא-שונה, וחבל שהעיתונים כותבים מה ש-הסוכנות אומרת להם לכתוב. כל מי שהכיר את אבא ידע שהוא בן-אדם נורמאלי. בימים האחרונים הוא היה מדוכא מאוד, בגלל מה שעשו לו. אבל הוא היה נורמאלי. מדוע צריך ללכלך את השם של אבא גם אחרי שהוא מת? לא מספיק מה שעשו לו בזמן שהוא היה חי? עד כאן דבריה של אינה זיצרמן.

הבינו שהוא בעייה בשבילם, הם ניסו להפטר ממנו, ולשלוח אותו לחוף-לארץ. בשלב מסוים הוא נכנע. הוא הסכים לקבל מהסוכנות כרטיס-נסיעה באוניה ליוון, ו-לעזוב את הארץ. אני לא יודעת למה הוא רצה לנסוע ליוון. אני חושבת שזה בגלל שהוא היה מדוכא בארץ, והסכים לנסוע לכל מקום שישלחו אותו. הכרטיס באוניה ליוון זה הכרטיס הוול ביותר, לכן הסוכנות נתנה לו את הכרטיס. אני לא יודעת מדוע אבא התחרט. הוא היה אצל אמא בנתניה יום לפני הנסיעה שלו. יכול להיות שהוא חשב שיפגוש גם אותי שם, אבל אני הייתי בירושלים. הוא לא סיפר לאמא ולי שהוא עומד לעזוב את הארץ, אבל יכול להיות שהפגישה עם אמא, והעובדה שהוא לא יכול היה להיפרד ממני, שיכנעה אותו להשאר בארץ, להמ-יך להילחם, אבל להיות לידנו. ביוון אין לו אף אחי. אבא חזר למרכז-הקליטה, וביקש להכנס לחדר שלו. אמרו לו שהחדר שלו תפוס, ושמישפחה אחרת כבר גרה בו. זה היה שקר. החדר של אבא לא היה תפוס. פשוט התליפו בו את המנועול כדי שאבא לא יוכל להכנס, והוציאו ממנו את כל ה-חפצים של אבא. עד היום החדר של אבא במרכז-הקליטה פנוי. חוץ מזה, מחצית החדרים במרכז-הקליטה בחיפה פנויים.

לו כל מיני המצאות ופטנטים בשטח זה. אבא לא רצה לתת את הפטנטים שלו לרוסים. הוא רצה לשמור אותם ליהודים, משום שידע שהוא יגיע לארץ-ישראל. הוא הגיע, אבל אף אחד לא היה צריך את הפטנטים שלו. בכלל לא התייחסו אליו כאן. אבא היה שנתיים בארץ, בלי דירה ובלי עבודה. אני קראתי בעיתונים שה-סוכנות אומרת ש-12 פעמים הציעו לו עבודה. זה שקר, כמו יתר השקרים שלהם. הציעו לו פעמיים עבודה, את אותה העבר-דה, להיות סבל בנמל. אבא רצה לעבוד, והיה מאושר גם להיות סבל, אבל הוא היה חולה כליות, ועבודת סבלות לא התאימה לו. הרופאים לא הרשו לו לעבוד בזה. הסוכנות סיפרה כאילו היה לאבא הרבה כסף שהוא הסתיר אותו מכולם, ובכסף הזה הוא קנה לאמא דירה. זה שקר. לאבא לא היה כסף, וגם אם היה לו, הוא לא היה קונה דירה לאמא. הם גרושים כבר הרבה זמן. חוץ מזה אמא מתגוררת עד היום בדירה שכורה בנתניה. לפני כמה שבועות אבא חש שהגיעו מים עד נפש. כל המצב עשה אותו חולה. בבקו הוא היה אדם בריא. שמן וגדול. בפעם האחרונה שאני ראיתי אותו הוא היה רזה, כפוף ומבולבל. מה שהכי הרגיו אותו היה היחס של הפקידים אליו. כשהם

אפשר למצוא בבאר-שבע דירות סטודנ-טים שדלתן פתוחה בפני בני השכונות בהן הן נמצאות. הבאים לדירות אלה, זר-כים לעזרה בשעורים, הולכים יחד עם הסטודנטים דיירי הדירות לתיאטרון ול-קולנוע, ורואים בדירות אלה את בירת-השני, לעיתים הראשון. תקוע הפך למושג בבאר-שבע. בעיקר אצל שכבות המצוקה. יש הטוענים ש-פעילות זו היא רוכש לעצמו עמדה פולי-טית שתביא אותו בסופו של דבר אל שול-חן הממשלה. טענות אלה הושמעו נגדו גם בפרשת מרכז הקליטה בקריית-אלי-עזר. ראשי משרד-הקליטה והסוכנות ניסו להחרים אותו, ולא לשתף אותו במשא-שאלה עם העולים מברית-המועצות. הם טענו שתקוע מצא לעצמו סוס פוליטי, ולכן אינם רוצים עימו כל משא-ומתן, אולם העולים, ולא רק אלה מברית-המוע-צות, עומדים מאחרי תקוע. המסירות ש-הוא הראה לגבי המאבק שלהם, העיבדה שהוא עבר להתגורר יחד איתם בתנאים הלא-נוחים של מרכז-הקליטה. עשו את שלהם.

אולם תקוע לא רק הותקף על-ידי ראשי הליכוד, גם אנשי מיפלגתו שלו ניבבלו. יחיאל לקס העלה בלישכת מיפלגת-העב-י"דה הצעה שבה נשמע גינוי לתקוע. שימ-עון פרס, ידידו של תקוע, לא היה מוכן לצאת להגנתו של האיש שישב אותו שעה עם העולים בחיפה, אך את תקוע אין הדבר מרתיע: "לא נרתעתי מהכוונה של אשכול למנוע את פעילותי בקרב יהודי ברית-המועצות, כשהייתי שגריר במיסק-וה, ולא ארתע גם מניסיונותיהם של ראשי הליכוד, וראשי מיפלגתי שלי, למנוע את פעילותי בקרב עולי ברית-המועצות."

יוסי ינאי

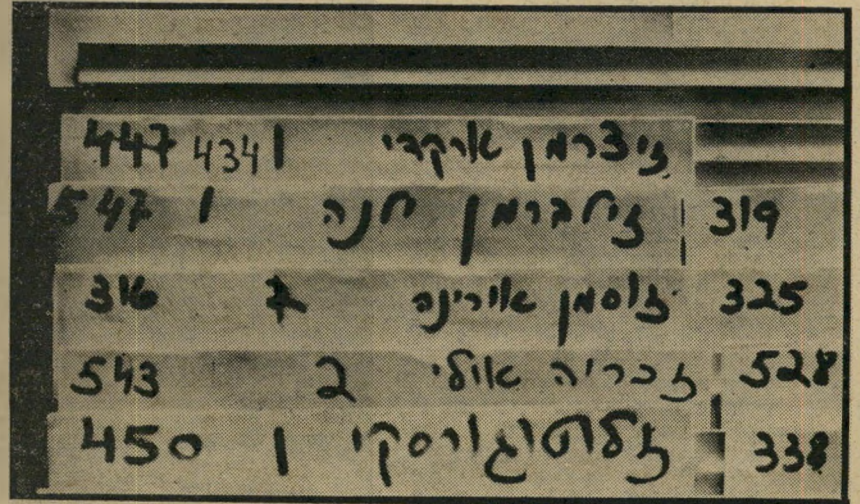
כנשיאי אוניברסיטאות אחרות בארץ, התי-ליט תקוע כי האוניברסיטה תשמש לו גם כמנוף לקידום פוליטי, והוא היה מוכן להשקיע מאמצים וזמן רב לשם כך. תקוע הבין, לפני חמש שנים, שאחת הבעיות החריפות ביותר בחברה הישראלית היא פער העדות. במסיגרת המצומצמת-היחסית שלו, אוניברסיטת בן-גוריון וישובי דרום-הארץ, הוא החל לפעול בשטח זה. תוך כמה שנים הפכה אוניברסיטת בן-גוריון לכור ההיתוך הגדול ביותר לנוער בארץ. 40 אחוז מהסטודנטים באוניברסיטת בן-גוריון הם יוצאי עדות המיעוט, לעומת 12 אחוז בכל האוניברסיטאות האחרות. תקוע אילץ את ראשי החוגים אצלו להכין תוכנית לימודים כזו שבה יוכלו להשתלב בני עדות המיעוט. הוא הקים מכינה באוניברסיטת בן-גוריון, בה יוכלו להכין עצמם ללימודים אוניברסיטאים סטר-דנטים חסרי תעודת-בגרות, וגם כאלה שאף פעם לא חבשו את ספסלי ביה"ספ-התיכון.

תקוע היה זה שהמציא את תוכנית נרח-המפורסמת, סטודנטים באוניברסיטת באר-שבע נקראו לעזור לנוער המקומי בשני עורים, ולהיתרם למיפעל הינכות. קריאתו של תקוע לסטודנטים שלו ניתרה כמעט ללא מענה. תקוע לא ויתר. הוא הוציא הוראה שסטודנט לא יוכל לקבל מילגה או כל הקלות שהן באוניברסיטה, לפני שיצטרף למיפעל ההונכות. היום אפשר למצוא אלפי סטודנטים העושים לבני באר-שבע, ולבני עיירות דרומיות אחרות ב-ארץ, כמיצפה רמון ודימונה, להכין את שיעוריהם.

בידעו את מצב הדיור לסטודנטים ב-באר-שבע, שחר תקוע כמה דירות והציע אותן לסטודנטים שלו חנים אין כסף, ב-תנאי שאלה תהיינה דירות פתוחות. עתה

הסוכנות-היהודית, אריה דולצ'ין, וח"כ מילוא, שישבו בחדר הישיבות המאוולתר במרכז-הקליטה בחיפה, לא יכלו לטכניקה של תקוע. הוא הצליח להוציא אותם מה-כלים כשדווקא ברגעים בהם הם התרגזו וצעקו, ישב מולם תקוע בשלווה, ושיחק במיקסרתו.

כששב תקוע לישראל, אחרי שמונה שנים כשגריר באו"ם, הוא התמנה כנשיא אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. שלא

מצבה לאדם עד היום נמצא על לוח הכניסה למעון העולים שזמן של ארקדי זיצרמן, אנשי מרכז-הקליטה אינם מסירים את השם מהלוח. לדבריהם זו הוכחה ניצחת לכך שחדרו של ארקדי עדיין פנוי, ואף פעם לא נתפס על-ידי אחרים, כפי שטענו מנהלי הבית לפני התאבדותו של העולה החדש.